

reccions; *esquerdar*, per dir-ho així, és treballar amb dos «tallants», per una banda deixa esquerdissos, estelletes, però alhora, i sobretot, bada obertures i esquerdes.

Ara bé, si el germànic ens dona precioses orientacions, ell mateix deixa greus llacunes i ambigüitats, i provinents no sols del fet que el fràncic i altres antics dialectes de la família no són gens, o a penes, coneguts directament, i menys en les formes de llurs mots concrets. M-Lübke, Wartburg, Gamillscheg i els altres romanistes han discrepat bastant en aquest punt, tot estant d'acord a reconèixer l'origen germànic del mot.⁷

No es guardin il·lusions: el germànic no decerneix en certs punts. Gamillscheg i Bloch admetent una base germànica SKERDA, Wartburg sembla voler reaccionar tornant per M-Lübke, i en lloc de deixar parlar el català (corroborat per la majoria de la informació filològica del francès antic), apella a l'ajuda de Frings, germanista estricte; endevinem que aquest, no volent entrar massa endins en qüestions romàniques, posa la firma només a cinc ratlles de l'article del FEW (xvii, 97b23-8), declarant que no hi ha un *SKERDA femení en els dialectes germànics, pel que permeten deduir les llengües germàniques posteriors: hi ha *SKARDA femení, hi ha un *SKERD- o *SKARD- masculí no ben precisat, i hi ha un *SKERD- neutre: tot això en tant que permeten reconstruir-ho les formes i gèneres de les molt desgastades llengües posteriors transmiseses. Però «aus einem part. perf. entstanden, es kann daher an sich m., f. oder n. sein: im deutschen und neuniederländischen hat das fem. gesiegt». «No hi ha un frisó ant. *skerda* femení esmentat per Gamillscheg», no, però hi ha el frisó ant. *scerd* de gènere neutre, i hi ha d'altres formes germàniques, transmiseses, amb *e*; i Frings no ens pot fer d'oracle de l'hipotètic i reconstruït llenguatge fràncic. Wartburg ja no vacilla gens sobre l'etimologia germànica única (amb raó res de CREPITARE), però partint del poc que diu Frings, s'accontenta amb usar-ho per negar el SKERDA admès per Gamillscheg i Bloch i tornar al *SKARDA provisional de M-L., ornamentant-lo amb la pomposa etiqueta «altniederfränkisch».

Hauria valgut més reconèixer que tant el germànic com el romànic donen base més o menys ampla per admetre que la gent romànica sentia sobretot SKERD- als germanoparlants i també algun SKARD- —potser aquest com a *skarda* femení i aquell com a *skerd* neutre?, però què sabem si l'«altniederfränkisch» conegué aquella o només aquesta variant o encara una tercera amb *e*, de gènere femení o neutre, majorment essent tot plegat un participi substantivat— i que els de llengua romànica en feren pertot un *SKERDA, o bé els uns això i d'altres de més bilingües, o francs mig romanitzats, també deien *SKARDA.

Ací el francès tampoc és gaire decisiu puix la pronúncia francesa bambolejà aviat entre *er* i *ar*, mentre que el català, mai vacillant en això, havia de guiar encara més. Wartburg esmenta el català *esquerda*, però passant-hi de presseta, com davant malalt que no vol soroll o com qui trepitja caliu d'una socarrada, i així

es pot quedar encara amb el SKARDA de M-Lübke i negar el SKERDA dels seus coetanis Gamillscheg i Bloch. Tot i que ell mateix ha de reportar els resultats de l'anàlisi feta per A. Henry, O. Bloch i E. Gamillscheg, en el camp filològic del francès arcaic i dels patuesos d'oil, que coincideixen amb la *e* catalana.

¿Hi ha alguna altra forma que ens orienti en la Romània? Unes poques dades dialectals italianes, però totes de parlars de l'extrem Sud; i allí trobem *ske* i *ska*. En primer lloc campidanès *skerda* «scheggia», «splitter», ja discutit per Salvioni (RIL xlii, 850, § 180) i Guarnerio (KJRPb. xi, 181); però MLWagner que sap més i és més sardista (ASNSL cxxxv, 104, n. 1; i *DEtimSdo.*, 392) no vacilla: aquest mot sard és un manlleu del català;⁸ de tota manera valuós per a nosaltres puix que indirectament ens dona llum sobre els significats del mot en el català dels Ss. xv-xvii, quan allà les classes altes parlaven català més que sard i encara no hi entraven castellà ni italià.

En italià estricte tenim: sicilià *scherda* (localment *schedda*, allà on *rd > dd*) 'aresta de peix' (Rohlf's, *It. Gramm.* i, 399); Matera (Basilicata) *škarda* «scheggia» (ZRPb. xxxviii, 277), doncs amb *a*; però ací interessa la *š-* perquè encara que hi ha alguns altres casos de *šk*, com es veu pel conjunt del vocabulari normalment hi ha *ska-*, *skr-*, responen a l'it. *sca-*, *scr-*; i, en canvi, normalment, a l'it. *sch-* (o sigui *sk-*) respon el dialecte amb *šk-*: podem doncs sospitar que a la Basilicata *škarda* estigui per *skjerda*. En fi en el Cilento (prov. Salerno) es troben alhora *škērda*, *škērdda* i també *škārda* (f. tots ells) «scheggia di legno» (Rohlf's, ZRPb. lvii, 1937, 446). El fet més important és que això no passa al Nord del Cilento: res més absolutament en tot Itàlia. Germanismes directes? Mots deixats per longobards o ostrogots només en la punta de la bota italiana?: no hi podem creure. Han de ser manlleus deixats, en part pels catalans, en part pels normands dels Hohenstaufen i Anjous (normand *eskerde/eskarde*=francien *esch-*).

Ja només ens resta un punt obscur. Quin sentit té aquest enorme hiatus entremig del català i la llengua d'oil. L'àrea del mot cessa amb els parlars pròpiament francesos, en veritat es clou hermèticament en la línia oc-oïl: arribem d'una banda fins al Saintonge, l'Àunis, Cellesfrouin, però ja no el Llemosí (un llem. *chardille* escadusser ja es veu que és francès local i no occità), al mig el Morvan, el Perche, a l'Est encara més o menys tot el domini francoprovençal: Vaud, Friburg, Aosta, Savoia, Grenoble, Alt-Delfinat, Saint-Étienne. I prou. Només un parell d'esquitxos gascons, Gers, Alta Vall d'Aspa, amb llur prolongació basca. I això no és un hiatus tardà: ja en els docs. nostres dels segles XII, XIII, XIV trobem *Quer Esquerdós*, *La 'Squerda*, trobem el passatge de Llull, etc., i ja no hi ha res en la vasta replega doc. dels Ss. XII-XIII acomplerta per Brunel en el Roergue, Albigès i Tolosà, res en la massa dels trobadors, per no tornar a aparèixer fins als romans de Chrétien, els bestiaris anglo-normands, o els epígons més antics de la Chanson de Roland.

Els francs de Pepí i de Lluís el Piadós on hagueren